

Список літератури: 1. Батюк П.С. Управление стоимостью компании (часть II) // Аудиторская компания Аудит-Гарант, 2003 // http://www.audit-garant.com/article_psb2.htm 2. Михалицька Н.Я. Застосування показника доданої економічної вартості як критерію приросту ринкової вартості підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.13., с. 204 – 210. 3. Мозенков О.В. Ринкова вартість компаній у системі захисту корпоративних прав держави / О.В. Мозенков, В.В. Калюжний // Фінанси України: наук.-теорет. та інформ.-практ. журнал. – 2009. – № 2. – С. 82-98. 4. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України // <http://smida.gov.ua>

Надійшла до редколегії 23.09.2013

УДК 341

Оцінка вартості підприємства як індикатор ефективності управлінської діяльності / Жорова Є. Р. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50(1023). – С. 41–49. – Бібліогр.: 4 назви.

В статті обзначені теоретические основы оценки стоимости предприятий с помощью методики EVA. Проведена оцінка стоимости отечественных машиностроительных предприятий в период с 2002 по 2012 г. Обзначені основні проблеми низкої ефективності управленческой деятельности на исследуемых предприятиях.

Ключевые слова: стоимость предприятия, оценка стоимости предприятия, методика EVA, управленческая деятельность.

The paper outlines theoretical basis for the valuation with EVA method. The enterprises valuation was made for period of 2002 to 2012. The study highlights basic problems of low efficiency of management at the enterprises.

Keywords: enterprise valuation, EVA method, management efficiency.

УДК 331.5

О. І. ЗАМОРА, канд. екон. наук, доц., ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», Бережани

АНАЛІЗ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В УМОВАХ РИНКОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

У статті розглянуті проблеми зайнятості населення на регіональному рівні, обумовлені територіальними особливостями області.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, рівень безробіття, сільське господарство, відтворення, використання, трудовий потенціал, та ін.

Вступ. Сучасний стан розвитку сільського господарства характеризується соціальними суперечностями щодо скороченням чисельності зайнятих у суспільному виробництві та зростанням кількості домогосподарств, зниженням кваліфікаційного й освітньо-культурного рівня працівників та стимулювання праці. Спостерігається дисбаланс між трудозабезпеченістю аграрної сфери економіки і параметрами конкурентного поля на ринку сільськогосподарської праці, безробіттям і нелегальною трудовою діяльністю, доходами різних верств населення, темпами продуктивності та оплати праці, часткою матеріальних витрат та затрат праці у собівартості продукції, якістю і рівнем життя та можливостями відтворення життєвого і трудового потенціалу селян.

Стан зайнятості населення є одним із основних індикаторів економіки, який відображає використання в суспільстві ресурсів праці. В рамках концепції робочої сили зайнятості надається перевага перед будь-яким іншим видом економічної активності (неактивності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зайнятості сільського населення та їхній перерозподіл постійно перебувають у полі зору економічної думки. Цьому питанню присвячені наукові праці Д. Богині [1], О. Бугуцького [2], О. Грішнєвої [3], О. Гудзинського [9], В. Дієспєрова [4], Є. Качан [5], А. Колота [6], Е. Лібанової [7], М. Маліка [8], Т. Олійник [11], В. Онікієнка [12], П. Саблука [9], В. Терещенко [13], К. Якуби [9] та ін. Вирішення висвітлених питань зумовлює актуальність обраної теми дослідження, його наукове та практичне значення.

Метою дослідження є оцінка стану зайнятості населення та його рівня в умовах ринкових трансформацій.

Постановка проблеми. Аналіз зайнятості населення на регіональному рівні, зумовлена територіальними особливостями області.

Матеріали досліджень. Зайнятість належить до найважливіших характеристик використання трудових ресурсів. Вона виступає одним з головних індикаторів трансформаційних процесів в аграрній економіці, що протягом останнього десятиліття призвели до суттєвого скорочення попиту на робочу силу як безпосередньо в сільській місцевості, так і за її межами.

Показники змін зайнятості на регіональному рівні зумовлюються територіальними особливостями області, які мають забезпечувати: співвідношення між працездатною і непрацездатною чисельністю населення; розвиненість і структуру сфери прикладання праці в даній місцевості; об'єднання об'єктів місцевого господарства між собою та кожного з них у складну мережу територіальних товарних ринків тощо. Оскільки Тернопільська область є аграрним регіоном і на сільське населення в ній припадає 57,3% населення області, то слід розглянути чи збереглась така тенденція щодо зайнятості сільської частини населення. Кількість економічно активного населення віком 15-70 років у 2011р., порівняно з 2010 р. збільшилась на 0,4% і становила 483,8 тис. осіб, з яких 433,6 тис. осіб, або 89,6% були зайняті економічною діяльністю, а решта 50,2 тис. осіб – відповідно до методології МОП класифікувалися як безробітні. Кількість економічно активного населення працездатного віку в 2011 р., порівняно з 2010р., збільшилась на 0,2% та становила 438,6 тис. осіб, або 90,7% від зазначеної категорії населення. Серед економічно активного населення чоловіки становили більше половини (51,8%) та переважали жителі сільської місцевості (56,4%).

На ринку праці Тернопільської області економічна активність міського населення нижча, так, у 2011 р. серед жителів міст 43,6 % складають економічно активні, у сільській місцевості в 2011 р. економічно активних селян було 56,3 %. Рівень економічної активності населення віком 15-70 років збільшився з 60,6% у 2010р. до 61,0% у 2011р., а для населення працездатного віку – з 66,7% до 67,1 %.

Коефіцієнт варіації для оцінки рівня економічної активності населення у віці 15-70 років становив 5,0%, тобто показник має високий рівень надійності. Найвищий рівень економічної активності був характерним для осіб віком 35-39 років, а найнижчий – для осіб віком 60-70 років та для молоді віком 15-24 роки.

Стан зайнятості населення є одним із основних індикаторів економіки, який відображає використання в суспільстві ресурсів праці. В рамках концепції робочої сили зайнятості надається перевага перед будь-яким іншим видом економічної активності (неактивності). Кількість зайнятого населення віком 15-70 років (табл.1) у 2011 р., порівняно з 2010 р., збільшилась на 2,3 тис. осіб, або на 0,5% та становила 433,6 тис. осіб, з яких особи працездатного віку склали 388,4 тис. осіб або 89,6%. Зайнятість чоловіків переважала зайнятість жінок (відповідно 50,5% та 49,5%), а зайнятість сільського населення була вищою від міського (відповідно 58,8% та 41,2%).

Таблиця 1. Зайняте населення за статтю та місцем проживання(у віці 15-70 років; тис. осіб)*

	2009	2010	2011
Зайняте населення	422,1	431,3	433,6
працездатного віку	379,8	387,1	388,4
старше працездатного віку	42,3	44,2	45,2
Жінки	207,8	216,3	214,1
працездатного віку	178,4	187,4	184,2
старше працездатного віку	29,4	28,9	30,4
Чоловіки	214,3	215,0	219,0
працездатного віку	201,4	199,7	204,2
старше працездатного віку	12,9	15,3	14,8
Міські поселення	178,4	181,0	178,7
працездатного віку	167,1	168,7	164,7
старше працездатного віку	11,3	12,3	14,0
Сільська місцевість	243,7	250,3	254,9
працездатного віку	212,7	218,4	223,7
старше працездатного віку	31,0	31,9	31,2

*За даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Рівень зайнятості населення віком 15-70 років збільшився у зазначений період з 54,2% до 54,6%, а у населення працездатного віку – з 59,0% до 59,4%. Коефіцієнт варіації для оцінки рівня зайнятості населення у віці 15-70 років

становив 6,4%, тобто показник має достатній рівень надійності та придатний для кількісного та якісного аналізу.

Зростання рівня зайнятості населення в 2011 р. (табл. 2) спостерігалось по всіх регіонах України, крім Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Херсонської, Хмельницької областей та м. Севастополя. Найбільш зростання зазначеного показника зафіксовано у Сумській області (на 3,2 в.п.). Тернопільська область продовжує займати одне з останніх місць за рівнем зайнятості серед регіонів України, її показник менший від середнього рівня по Україні на 4,6 в.п.

Таблиця 2. Рівень зайнятості населення по областях Подільського економічного району(у % до загальної кількості населення відповідної вікової групи)*

	У віці 15-70 років			Працездатного віку		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Україна	57,7	58,5	59,2	64,7	65,6	66,5
Подільський економічний район						
Вінницька	56,9	57,5	58,4	63,1	63,7	64,3
Тернопільська	52,9	54,2	54,6	57,6	59,0	59,4
Хмельницька	58,5	59,1	58,7	64,6	65,3	65,0

*За даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Найвищий рівень зайнятості населення спостерігався в осіб віком 35-39 років, а найнижчий – в осіб у віці 60-70 років та у молоді віком 15-24 роки.

У 2011 р. кожен третій громадянин працював у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві; рибальстві та рибництві, кожен п'ятий – у торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльності готелів та ресторанів. Збільшення кількості зайнятих у 2011 р. порівняно з 2010 р. відбулося найбільше в сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві; рибальстві, рибництві (на 13,5%) і освіті (на 5,6%). Водночас зменшення обсягів зайнятості було зафіксоване операціях з нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям (на 16,7%), державному управлінні (на 14,3%) та фінансовій діяльності (на 13,3%).

Також слід відмітити, що кількість найманих працівників підприємств, установ, організацій в 2011 р. зменшилася на 4,7% і становила 207,6 тис. осіб.

Хоч як бездоганно працювали б ринкові механізми, проте вони не можуть забезпечити повної зайнятості, навіть за наявності вільних робочих місць. У відповідності з концепцією робочої сили безробіття трактується як ситуація повної відсутності роботи. Його динаміка характеризує здатність економіки забезпечити робочими місцями економічно активне населення країни.

Кількість безробітних (за методологією МОП) у віці 15-70 років у 2011 р., порівняно з 2010 р., зменшилася на 0,6 тис. осіб, або на 1,2% та становила

50,2 тис. осіб. З них 64,5% – мешканці міських поселень (32,4 тис. осіб), решту – сільські жителі. У міських поселеннях відбулось зростання безробітного населення на 0,9 тис. осіб, або на 2,9%. Водночас відбулось зменшення обсягів безробіття населення у сільській місцевості на 1,5 тис. осіб, або на 7,8%.

Рівень безробіття населення віком 15-70 років (за методологією МОП) у цілому по області у 2011 р., порівняно з 2010 р., зменшився на 0,1 в.п. та становив 10,4% економічно активного населення зазначеного віку. У міських поселеннях зазначений показник збільшився на 0,5 в.п, проте в сільській місцевості спостерігалось його збільшення на 0,7 в.п. Коефіцієнт варіації для оцінки надійності рівня безробіття населення у віці 15-70 років становив 17,3%, що свідчить про можливість використання даного показника лише для проведення якісного аналізу.

Серед населення працездатного віку рівень безробіття (за методологією МОП) також зменшився на 0,2 в.п, та становив у 2011 р. 11,4% економічно активного населення цієї вікової групи. Рівень безробіття (за методологією МОП), як серед населення віком 15-70 років, так і працездатного віку, зменшився в усіх регіонах України, крім Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Херсонської, Хмельницької областей та м. Севастополь. Однак по Тернопільській області даний показник залишився одним із найвищих серед областей України та перевищував середній рівень по країні на 2,5 в.п. для населення у віці 15-70 років та на 2,8 в.п. для населення працездатного віку (табл. 3).

За віковими групами найвищий рівень безробіття у 2011 р. спостерігався серед молоді віком 15-24 роки, а найнижчий – серед осіб віком 35-39 років.

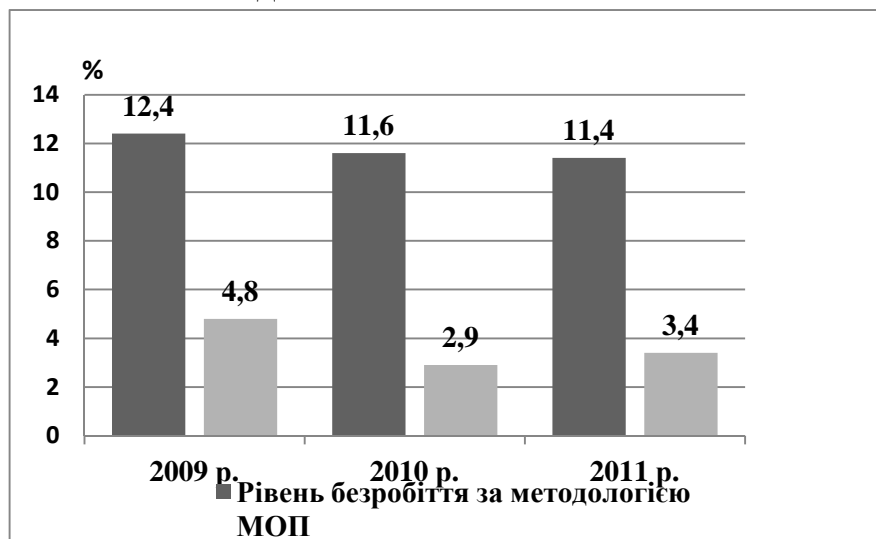
Таблиця 3. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) по областях Подільського економічного району*

	У віці 15-70 років			Працездатного віку		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Україна	8,8	8,1	7,9	9,6	8,8	8,6
Подільський економічний район	10,6	10,0	9,7	11,9	11,1	10,9
Тернопільська	11,3	30,5	10,4	12,4	11,6	11,4
Хмельницька	9,5	8,6	8,8	10,6	9,6	9,8

*За даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Одним із складових безробіття є зареєстрована його частина, тобто особи, які перебувають на обліку в державній службі зайнятості та мають статус безробітних. По Тернопільській області рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) у 3 рази перевищував рівень зареєстрованого безробіття, розрахованого по відношенню до економічно активного населення працездатного віку (рис).

Основними причинами безробіття, як зареєстрованого, так і визначеного за методологією МОП, як і в попередні роки, залишаються вивільнення з економічних причин (у зв'язку з реорганізацією, ліквідацією виробництва, скороченням кількості або штату працівників); звільнення за власним бажанням; у зв'язку з закінченням строку контракту; неможливість знайти роботу після закінчення навчальних закладів.

*За даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Рис. – Рівень безробіття у 2009-2011 роках (у % до економічно активного населення працездатного віку) *

Однак слід відмітити, що впродовж 2011 р. відбулися структурні зміни серед безробітних віком 15-70 років (за методологією МОП) за причинами незайнятості. Так, у 2011 р. порівняно з 2010р. питома вага звільнених за власним бажанням зменшилась на 5,9 в.п. строку контракту (на 2,5 в.п.) та вивільнених з економічних причин (на 1,3 в.п.). У 2011 р. спостерігалось скорочення довготривалого безробіття. Так, питома вага осіб, які шукали роботу більше одного року, порівняно з 2010 р. зменшилася на 13,1 в.п. Водночас частка безробітних, термін пошуку роботи яких складав до 3 місяців та від 3 до 12 місяців збільшилась відповідно на 2,1 в.п. та на 11,0 в.п.

Слід зазначити, що на кінець 2011р. рівень зареєстрованого безробіття становив 2,4% економічно активного населення працездатного віку. Серед регіонів України за цим показником Тернопільська область посідала 17 місце, поряд з Сумською та Чернігівською областями.

Аналіз даних щодо тривалості зареєстрованого безробіття свідчить про те, що в середньому за 2011 р. для нього, так як і для даних за методологією МОП, є характерним зменшення довготривалого безробіття. У порівнянні з 2010 р., частка безробітних, які перебували на обліку в обласному центрі зайнятості терміном до 3 місяців, зменшилася на 3,4 в.п., тоді як питома вага безробітних,

які шукали роботу від 3 до 12 місяців, зросла на 4,0 в.п., а від 12 місяців і більше – зменшилася на 0,6 в.п.

Висновки. Оскільки безробіття є неприйнятною альтернативою зайнятості, кожна держава розробляє заходи боротьби з ним. Це передбачається і міжнародними трудовими нормами. Враховуючи реалії нашої економіки, одним з основних напрямів боротьби з безробіттям мають стати заходи щодо підвищення продуктивності праці. Це, по-перше, знизить собівартість, а відповідно і ціни товарів та послуг, зробивши їх доступними більшості громадян і конкурентоспроможними на зовнішньому ринку; по-друге, дасть можливість підвищити заробітну плату, пенсії, стипендії, збільшити інші трансферти. Підвищена таким чином купівельна спроможність вимагає збільшення товарів і послуг, а це сприятиме підвищенню виробництва, що, в свою чергу, потребує залучення додаткової робочої сили і збільшення зайнятості. Однак і перший і другий напрями боротьби з безробіттям мають забезпечуватися підвищенням конкурентоспроможності робочої сили за рахунок підвищення її якості, а саме: зростання рівня загальної освіти, підвищення кваліфікації, розширення діапазону оволодіння працівниками професій і спеціальностей, розвитку таких необхідних складових відтворення якісної робочої сили, як медицина, культура, спорт. Конкурентоспроможність і висока кваліфікація робочої сили дадуть можливість, по-перше, виробляти конкурентноздатну на світовому ринку продукцію і за рахунок високої продуктивності забезпечити подальше економічне зростання; по-друге, досягти позитивних наслідків у трудовій міграції і відкрити шлях до широкого рівноправного входження у світовий ринок праці.

До основних напрямів боротьби з безробіттям слід віднести також постійне вдосконалення соціально-трудоких відносин і колективних переговорів. Для України це має велике значення тому, що соціально-трудокі відносини поки не мають достатнього розвитку, а колективні переговори почали проводитися лише з 1992 р. і потенціал їх удосконалення досить значний.

Дієвим заходом щодо боротьби з безробіттям є активна регіональна політика, передусім державні асигнування на розвиток відсталих регіонів. Серед опосередкованих важелів впливу мають місце надання податкових пільг і дотацій підприємствам та компаніям за створення робочих місць, компенсації витрат, пов'язаних з пошуком роботи та працевлаштуванням, прямі виплати підприємцям за кожного працевлаштованого, тобто широке впровадження економічно-заохочувальних заходів.

Список літератури: 1. *Богиня Д. П.* Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / *Д. П. Богиня, М. В. Семикіна*; передмова І. Ф. Кураса. – К.: Штурм, 2003. – 382 с. 2. *Бугуцький О.А.* Аграрна праця та соціальний розвиток села / [*Бугуцький О.А., Купалова Г.І., Орлатий М.К., Бугуцький Ю.О., Булавка О.Г.*]; за ред. *О.А. Бугуцького*. – К. – 1996. – 302 с. 3. *Грішнова О. А.* Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / *Грішнова О. А.* – К.: Знання, КОО, 2001. – 254 с. 4. *Дієсперов В. С.* Реформа як засіб активізації трудового потенціалу /

В. С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 130–135. **5.** Економічна активність населення Тернопільської області у 2011 році: стат. зб. – Тернопіль.: Державна служба статистики України Головне управління статистики у Тернопільській області, 2012. – 192 с. **6.** Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами / Є. П. Качан, Д. Г. Шушпанов. – К.: Юридична книга, 2003. – 258 с. **7.** Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: моногр. / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2003. – 230 с. **8.** Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій ; за ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. – 356 с. **9.** Малік М. Й. Кадровий потенціал аграрних підприємств: управлінський аспект / М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 368 с. **10.** Населення і трудові ресурси села: Навч. посіб. / [Саблук П.Т., Ор-латий М.К., Якуба К.І., Вітвіцький В.В., Гудзинський С.О.]; за ред. П.Т. Саблука, М.К. Орлатого. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 2002. – 277 с. – (Бібліотека економіста «Соціальна сфера села»). **11.** Населення України у 2010 році. – К.: Держкомстат України, 2011. – 578 с. **12.** Олійник Т. І. Формування й ефективне використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств: моногр./Олійник Т. І. – Х.: Магда Ltd, 2008. – 372 с. **13.** Онікієнко В. В. Розвиток ринку праці в Україні: тенденції та перспективи / Онікієнко В. В., Ткаченко Л. Г., Ємельяненко Л. М. ; за ред В. В. Онікієнка. – К.: РВПС України, 2007. – 286 с. **14.** Соціально-економічний розвиток сільських територій: Навчальний посібник / За ред. В. К. Терещенка. – Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. – 348 с.

Надійшла до редколегії 15.09.2013

УДК 331.5

Аналіз зайнятості та безробіття в умовах ринкових перетворень / Загора О. І. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50(1023). – С. 49–56. – Бібліогр.: 14 назв.

В статье рассмотрены проблемы занятости населения на региональном уровне, обусловленные территориальными особенностями области.

Ключевые слова: занятость, безработица, уровень безработицы, сельское хозяйство, воссоздание, использование, трудовой потенциал, и др.

The problems of employment of rural population are considered in the article. The modern tendencies of the use of labour potential of peasants are described.

Keywords: employment, unemployment, unemployment, agriculture, recreation, use, employment potential, and others.

УДК 330.47

Э. А. КАРПОВ, канд. экон. наук, проф., Старооскольский технологический институт, Старый Оскол, Россия;

В. А. КАРПОВА, доц., Старооскольский технологический институт;

И. Н. КОСАРЕВА, ассистент, Старооскольский технологический институт.

СХЕМА РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Целью данной работы является формирование механизма реструктуризации предприятия, реализуемого в целях финансового оздоровления. Реструктуризация – один из механизмов, позволяющих повысить экономическую эффективность и рыночную конкурентоспособность предприятия.

Ключевые слова: реструктуризация, металлургическое предприятие.

Введение. Реструктуризация предприятия – ключевой элемент преобразований, требующих соответствующего теоретического, методологического, организационно – правового и методического обеспечения.